

SOCIJALNA SIGURNOST I STABILNOST

Sažetak

Socijalna sigurnost usmjerena je ka stvaranju jednakih mogućnosti pojedincima kao i sprečavanju rizika koji ugrožavaju uvjete života pojedinca. Socijalna politika nadalje, ima za cilj poticanje mjera za poboljšanje gospodarskog i socijalnog stanja kao i integraciju socijalno ugroženih skupina stanovništva u društvo. Ovaj program usmjeren je ka osiguravanju socijalne sigurnosti i stabilnosti kroz kvalitetne mjere socijalne politike.

Republika Hrvatska je socijalna država koja, prema Ustavu, slabim, nemoćnim i nezbrinutim osobama treba osigurati socijalna prava i podmirenje osnovnih životnih potreba. Definira je i provodi prema ovom programu Ministarstvo socijalne politike, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, stručne i znanstvene ustanove te organizacije civilnog društva.

Predviđa se teritorijalna i fiskalna decentralizacija sustava uz dosizanje europskog prosjeka financiranja socijalne zaštite od 1,5% BDP-a.

Obuhvaćene su dvije skupine korisnika: osobe koje nemaju nikakve ili nemaju dostatne prihode (osobe u riziku od siromaštva) i osobe kojima treba skrb za zadovoljavanje specifičnih potreba (stare osobe, osobe s invaliditetom, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi).

U fokusu ovog programa, osim navedenih skupina, je i zaštita obitelji i demografska obnova kojoj je nužno posvetiti posebnu pažnju te poticati mjere s ciljem poboljšanja njezinog statusa.

Ključno djelovanje biti će usmjereno na koordinaciju državne i lokalne razine institucija s područja socijalne skrbi i socijalne politike kao i snažnije uključivanje organizacija civilnog društva u procese osiguravanja socijalne sigurnosti i stabilnosti.

Republika Hrvatska je socijalna država koja, kako se navodi u Ustavu, slabim, nemoćnim i nezbrinutim osobama treba osigurati socijalna prava i podmirenje osnovnih životnih potreba. Definira je i provodi prema ovom programu Ministarstvo socijalne politike, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, stručnih i znanstvenih ustanova te organizacija civilnog društva. Temeljna paradigma socijalne sigurnosti je socijalna kohezija i integrativni pristup s ciljem stvaranja zajednice po mjeri svakog njezinog člana. Sustav socijalne skrbi u najvećoj mjeri financira se iz proračuna RH te iz jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Ovim se programom predviđa **teritorijalna i fiskalna decentralizacija sustava uz dosizanje europskog prosjeka financiranja socijalne zaštite od 1,5% BDP-a.**

Dvije su skupine korisnika socijalne skrbi. Prvi nemaju nikakve ili dovoljne vlastite prihode neophodne za podmirenje osnovnih životnih potreba, osobe koje se smatraju siromašnima te osobe koje su u riziku od siromaštva. Druga skupina korisnika treba skrb za zadovoljavanje specifičnih potreba: starije osobe, osobe s invaliditetom, kroničnim bolestima, djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca s poremećajima u ponašanju, žrtve nasilja i dr. Ranjive skupine stanovništva u RH su nezaposleni, starije osobe bez mirovine ili s niskim mirovinama, jednoroditeljske obitelji, obitelji s više djece, romske obitelji i dr.

Ovim se programom postiže **ravnomjerna i informatizirana mreža centara za socijalnu skrb** u RH, adekvatno opremljena za terenski rad kao i ravnomjerna mreža ustanova za pružanje izvaninstitucijskih usluga socijalne skrbi, posebice kada govorimo o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi razvoj alternativnih oblika skrbi (organizirano stanovanje, stambene zajednice), osnaživanje udomiteljstva, kvalitetniji i brži postupak posvojenja. Informatizacija omogućava umrežavanje pružatelja socijalnih usluga što je pretpostavka za individualizaciju socijalnih usluga bez nepotrebnog, često i dvostrukog, administriranja. Program teži decentralizaciji centra za socijalnu skrb te se odlučivanje prepušta lokalnoj zajednici koja ima najbolji uvid u stručne kapacitete i raspoložive resurse. Suradnja s lokalnom zajednicom ima za cilj razvijanje usluga koje se uklapaju u njihove socijalne planove, kao i s organizacijama civilnog društva, a svatko ponaosob dat će doprinos u djelotvornijem i bržem odgovoru na potrebe korisnika.

Ovaj program usmjeren je na aktivnu socijalnu politiku odnosno na politiku zapošljavanja i na transformaciju sustava u cilju tranzicijske socijalne zaštite kako bi se spriječio negativan utjecaj na razne skupine nezaposlenih korisnika socijalne skrbi da se uopće upuštaju u legalno zapošljavanje s obzirom na nesigurnost na tržištu rada. U području socijalnih usluga naglasak će se staviti na razvoj društvenih inovacija. Kvaliteta socijalnih programa postiže se kontinuiranim osposobljavanjem i stjecanjem novih kompetencija koje su potrebne za rad s djecom i osobama starije dobi te ostalim ranjivim skupinama za što je potrebno pripremiti i akreditirati programe obrazovanja od srednje do visoke stručne spreme uz osiguranje stipendija.

Udomiteljstvo za djecu i odrasle će se proaktivno promovirati i razvijati uz materijalno i društveno vrednovanje. Izmjenom Zakona o udomiteljstvu će se omogućiti profesionalno udomiteljstvo, te oblici specijaliziranog udomiteljstva za posebne skupine korisnika. U području posvajanja djece nužno je osigurati stabilno obiteljsko zakonodavstvo vodeći brigu o žurnosti rješavanja kako bi se situacija u ovom području popravila i kako bi više nezbrinute djece pronašlo svoju obitelj.

Organizacije civilnog društva su vrijedan, veliki resurs i snaga sustava. Decentralizacija sustava i u ovom području napravila bi pozitivne pomake. Na lokalnoj razini lakše se prepoznaju potrebe korisnika i sukladno tome i organiziranje svih pružatelja usluga bilo bi djelotvornije i racionalnije. Izbjegla bi se sadašnja nepotrebna preklapanja i multipliciranja istih programa udruga, uspostavila bi se bolja koordinacija između centara, domova, udruga i jedinica lokalne samouprave.

Potrebno je jačati kapacitete udruga i drugih dionika u lokalnim zajednicama u svrhu preuzimanja uloge nositelja pružanja socijalnih usluga koje olakšavaju zapošljavanje kao jedan od najboljih načina izlaska iz siromaštva i socijalne isključenosti, poticati kontinuiranu raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću i povećati udjele pojedinih programskih aktivnosti u ukupnom dijelu prihoda od igara na sreću u svrhu poticanja razvoja civilnog društva općenito, a posebno organizacija koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću te jačati kapacitete udruga za korištenje sredstava Europskog socijalnog fonda i drugih izvora financiranja

Djeca i mladi

Najranjivije skupine djece su djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi (oko 2500 djece), djeca i mladi s poremećajima u ponašanju, problemima mentalnog zdravlja, s teškoćama u razvoju ili invaliditetom i, svakako, preko 40000 djece koja u RH žive u riziku od siromaštva.

Kako pomoći djeci i mladima? Potrebno je:

- djeci u riziku od siromaštva osigurati besplatne obroke u vrtićima i školama, besplatne udžbenike, odjeću, obuču i besplatni prijevoz.
- Osnovati regionalne centre za traumatiziranu djecu i djecu s teškoćama mentalnog zdravlja kao socijalno – zdravstvene ustanove u Osijeku, Rijeci i Splitu po modelu Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba.
- Osnovati regionalne centre za ranu dijagnostiku i intervenciju za djecu s teškoćama u razvoju osiguravanjem multidisciplinarnih timova u postojećim ili novim ustanovama.
- Transformirati domove za djecu u centre za pružanje usluga djeci i obiteljima, razvijati nove usluge i psihosocijalne tretmane za djecu s PUP-om, razvijati specijalizirano udomiteljstvo i sl.
- Osigurati stipendije za školovanje mladih iz sustava, pomoći im pri zapošljavanju i stambenom zbrinjavanju – pozitivnom diskriminacijom, razvijati programe osobnog mentorstva za mlade.
- Mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi nakon isteka prava na alternativni smještaj omogućiti daljnje obrazovanje te siguran smještaj uz njihovo praćenje i podršku pri traženju zaposlenja.

Skrb za osobe starije životne dobi

Socijalna politika za starije osobe znači pomoć u zadovoljavanju egzistencijalnih potreba koja se osigurava:

- uvođenjem socijalne mirovine za osobe s navršenih 65 godina života, koje su bez mogućnosti ostvarivanja prava na mirovinu iz radnog staža
- novčanom pomoći umirovljenicima za korisnike mirovina s navršenih 65 godina s mirovinom manjom od pr. 1.500,00 kn, uz isplatu Uskrsnice i Božićnice
- plaćanje dopunskog zdravstvenog osiguranja
- uspostavljanje institucije pravobranitelja za osobe starije životne dobi
- prenijeti vlasništvo nad postojećim domovima za starije osobe s države na osnivače
- osnovati nacionalno vijeće za osobe starije životne dobi i umirovljenike na razini države i županija
- zakonom regulirati status neformalnih njegovatelja po uzoru na postojeći zakonom predviđeni status roditelja njegovatelja
- pomoć u podmirenju troškova stanovanja i besplatni javni prijevoz.

Programom se podržava i potiče razvoj mreže i servisa, izvaninstitucionalnih socijalnih usluga, koji će omogućiti ostanak starije osobe u vlastitom domu, prevencija institucionalizacije starijih i nemoćnih osoba pružanjem usluga pomoći u kući korisnika, otvaranjem dnevnih boravaka za starije, organizacijom mobilnih timova, razvojem udomiteljstva i obiteljskih domova uz snažniji nadzor i jasnije standarde kvalitete, nasuprot smještaju u institucije. Program prepoznaje važnost volontiranja, međugeneracijskog povezivanja, dostupnosti informacija o socijalnim pravima i uslugama kao i osnivanju centara zdravog i aktivnog starenja, po uzoru na Projekt gerontološki centri Grada Zagreba.

Posebni programi predviđaju osiguranje odgovarajućih životnih uvjeta osobama oboljelim od Alzheimerove demencije i drugih demencija, stručni rad s obiteljima i drugim neformalnim

njegovateljima kroz pružanje psihosocijalne podrške s ciljem osnaživanja i podizanja kvalitete života, osiguranje podrške po uzoru na osobnog asistenta za osobe s invaliditetom i priznavanje prava na status obiteljskog njegovatelja.

Poticat će se i omogućiti izgradnja novih institucionalnih kapaciteta za smještaj starijih osoba (prvenstveno za osobe koje zahtjevaju intenzivnu skrb) kao i izgradnju malih naselja za starije osobe na principu javnog privatnog partnerstva s puno sadržaja i usluga za osobe starije životne dobi kojima će se omogućiti kvalitetniji život uz zadržavanje njihovih funkcionalnih sposobnosti.

Osobe s invaliditetom

Djetetu s teškoćama u razvoju/osobi s invaliditetom i njezinoj obitelji treba omogućiti dostupne usluge rane dijagnostike i intervencije i potpunu integraciju u uređenoj, dostupnoj i prilagođenoj zajednici.

Prioriteti djelovanja su:

- poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom, senzibilizirajući obrtnike, mala i velika poduzeća za njihovo zapošljavanje
- uklanjanje arhitektonske barijere i omogućiti osobama s invaliditetom pravo na pristupačnost i mobilnost
- zastupanje prava djece s teškoćama u razvoju te im osigurati da polaze redovne odgojno-obrazovne programe (vrtiće i škole) zajedno sa svojim vršnjacima bez teškoća
- osiguranje stipendije za učenike i studente s invaliditetom koji ostvaruju odlične rezultate
- poticanje rada udruga osoba s invaliditetom, koje okupljaju svoje članove u razne aktivnosti (kultura, sport, umjetnost...) te brinu o njihovim zakonskim pravima (savjetovanje)
- jačanje suradnje s institucijama (socijalnim, zdravstvenim i odgojnim) koje bi mogle svojim stručnim djelovanjem ojačati roditelje u njihovoj ulozi te im pomoći u odgoju njihove djece
- poticanje alternativne/izvaninstitucionalne oblike skrbi – pomoć u kući, obiteljski domovi i udomiteljstvo, dnevni boravci nasuprot smještaju u institucije posebice za osobe s intelektualnim i mentalnim oštećenjima
- osigurati prijevoz do zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova za osobe s najtežim vrstama tjelesnog oštećenja (nepokretne osobe)
- osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju osigurati kontinuiranu podršku osobnog asistenta

Zaštita obitelji i demografska obnova

Obitelji kao temeljnoj zajednici u društvu i njegovoj najvećoj vrijednosti sve dosadašnje vlade nisu posvećivale dovoljnu pažnju i poduzimale mjere s ciljem poboljšanja njenog statusa.

Posebno zabrinjava propadanje brojnih obitelji i obiteljskih vrijednosti u uvjetima dugotrajne gospodarske krize, kao i zabrinjavajući demografski pokazatelji. Država je dužna provesti

mjere za osnaživanje mladih obitelji u području stanovanja, osiguranja mjesta u jaslicama i vrtićima za djecu, zadržavanja porodiljne naknade dvanaest mjeseci u punom iznosu.

RH kao druge uređene zemlje, na žalost, nema definiranu obiteljsku politiku, izostala je i nacionalna populacijska politika. Alarmantni su podaci o sve manjem broju novorođenih (u 2014. manje od 40000 djece!) te ubrzanom starenju ukupnog stanovništva.

Kako popraviti situaciju?

- Donijeti Nacionalnu obiteljsku politiku, uz obvezu donošenja lokalnih obiteljskih politika, te odluku na razini Vlade da se obiteljskoj (i demografskoj) problematici daje prvorazredna pozornost i da se kroz međuresornu suradnju definiraju i pokrenu mjere s ciljem popravljivanja demografske slike RH.
- Redefinirati obiteljska davanja u svrhu podizanja nataliteta te racionalnije preraspodjele sredstava (rodiljne i roditeljske potpore – rodiljna naknada 12 mjeseci u punom iznosu, dječje doplatke, porezne olakšice) i uvođenje novih prava u svrhu podizanja nataliteta
- Planira se svakom djetetu po rođenju, po uzoru na praksu u Gradu Zagrebu, isplaćivati godišnja pomoć, a obiteljima s četvoro i više djece jednom od roditelja osigurati status hranitelja/ice kako bi djeca imala svu potrebnu brigu do školske dobi.
- Razvijati modele socijalnog stanovanja (poseban naglasak na mlade obitelji, na višečlane obitelji, na nezbrinute mlade majke i sl.)
- Uspostaviti samostalno djelovanje obiteljskih centara koji će u suradnji s drugim pružateljima usluga razvijati i provoditi programe psihosocijalne i drugih pomoći, organizirati obiteljsku medijaciju, posebno skrbništvo sukladno Obiteljskom zakonu te jačati preventivne programe
- Razvijati servise za pomoć i podršku obitelji: povećati jasličke i vrtičke kapacitete, s fleksibilnim radnim vremenom, subvencionirati djelatnost dadilja, povećati broj škola s produženim boravkom za mlađi školski uzrast (od 1. do 4. razreda)
- Razvijati modele pomoći jednoroditeljskim obiteljima (fleksibilno radno vrijeme, produljeno radno vrijeme vrtića, jačanje instituta dadilje i sl.)
- Smanjiti PDV na dječju hranu i na potrepštine za djecu (oprema, odjeća, obuća, higijena)

Ključno:

- uspostava Ministarstva socijalne politike
- decentralizacija sustava uz dosizanje europskog prosjeka financiranja socijalne zaštite od 1,5% BDP-a.
- ravnomjerna i informatizirana mreža centara za socijalnu skrb
- brži postupak posvojenja i profesionalno udomiteljstvo – aktivna socijalna politika
- Jačanje kapaciteta udruga i drugih dionika u lokalnim zajednicama
- Poboljšati materijalni status osoba u riziku od siromaštva s naglaskom na djecu koja su u riziku od siromaštva (besplatni obroci u vrtićima i škola, besplatni udžbenici i besplatan prijevoz)
- Osigurati stipendije za školovanje mladih iz sustava, osiguranje smještaja nakon izlaska iz alternativnih oblika skrbi
- Transformirati domove za djecu u centre za pružanje usluga djeci i obiteljima

- Uvođenje socijalne mirovine za osobe koje su bez mogućnosti ostvarivanja prava na mirovinu iz radnog staža
- Pravobranitelj za osobe starije životne dobi
- Novčana pomoć umirovljenicima s mirovinom manjom od 1.500,00 kn
- zakonom regulirati status neformalnih njegovatelja po uzoru na postojeći zakonom predviđeni status roditelja njegovatelja
- Razvoj izvaninstitucionalnih socijalnih usluga za osobe starije životne dobi
- Usluge rane dijagnostike i intervencije i potpuna integracija za osobe s invaliditetom
- poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom, senzibilizirajući obrtnike, mala i velika poduzeća za njihovo zapošljavanje
- osiguranje stipendije za učenike i studente s invaliditetom koji ostvaruju odlične rezultate
- omogućiti osobama s invaliditetom pravo na pristupačnost i mobilnost
- Status hraniteljice/hranitelja
- Rodiljna naknada 12 mjeseci u punom iznosu
- Novčana pomoć po rođenju djeteta
- pomoć jednoroditeljskim obiteljima te servisi za pomoć i podršku obiteljima
- smanjiti PDV na dječju hranu i potrepštine za djecu
- model socijalnog stanovanja (poseban naglasak na mlade obitelji, višečlane obitelji i jednoroditeljske obitelji)